

Урок право на працю в Україні

Автор: Борщевська Катерина Михайлівна

Тема: Право на працю в Україні. Як законодавство регулює трудові відносини. Роботодавці та працівники на ринку праці. Як знайти роботу. Право та підприємницька діяльність.

Мета: ознайомити учнів з основами трудового права в Україні, розкрити зміст понять «праця», «трудові відносини», «безробіття»; формувати вміння пояснювати та застосовувати положення Конституції України, вміння робити самостійні висновки з почутого, прочитаного або побаченого, вміння застосовувати на практиці набуті знання та навички; розвивати словесно-логічне мислення, зв'язне мовлення, комунікативну взаємодію, соціальну активність, коректність, креативність; продовжувати працювати над виробленням навичок індивідуальної, командної роботи та роботи в малих групах; виховувати правову культуру.

Тип уроку: урок формування нових знань, умінь і навичок

Обладнання: мультимедійна система, презентація, відеоматеріали та аудіоматеріали, Конституція України, Кодекс законів про працю, картки з завданнями для груп, дидактичний матеріал.

Правознавство (практичний курс): підручн. для 9 кл. загальноосв. навч. закл. / Сутковий В.Л., Філіпенко Т.М. – К.: Генеза, 2009.

Основні поняття та терміни: праця, право на працю, трудові відносини, працівник, роботодавець, заробітна плата, безробіття, вакансія.

План уроку:

I. Загальнокорекційний етап.

1. Організаційна частина.
2. Нервово-психологічна підготовка учнів до уроку.

II. Основний етап.

1. Повідомлення теми, мети і завдань уроку.
2. Актуалізація знань учнів.
3. Формуюча частина. Вивчення нового матеріалу.

- 1) Право на працю в Україні. Законодавство про право на працю.
- 2) Фізхвилинка.
- 3) Як знайти роботу?
- 4) Мультимедійні тести.

III. Заключний етап.

1. Підведення підсумків та оцінювання.
2. Пояснення домашнього завдання.
3. Релаксація.
4. Приведення у порядок робочих місць.
5. Створення установки на відпочинок.

Хід уроку:

I. Загальнокорекційний етап.

1. **1.** Привітання, перекличка, підготовка робочого місця. Учні класу об'єднуються шляхом жеребкування в три групи: «Кравці», «Мулярі», «Садівники».
2. **2.** Гра «Слухай і почуй» з використанням кінезіологічних вправ.

(Мета: розвивати увагу, переключення уваги, міжпівкульну взаємодію.

Інструкція: учням пропонується уважно слухати слова, які промовляє вчитель, і виконувати відповідну дію)

Учні повинні плескати в долоні щоразу, коли почують слово, пов'язане з шкільною тематикою.

Увага! Почали! Собака, потяг, ворона, підручник, дуб, оцінка, трактор, пшениця, зошит, лікар, тигр, крейда.

Учнів клацають пальцями, коли чують слово, котре стосується предмету «Правознавство».

Увага! Почали! Колобок, стежка, закон, вікно, папуга, стаття, гриб, влада, літак, обов'язок, куртка, громадянин, посмішка, держава.

Учнів потирають долонями, коли чують назву професії.

Увага! Почали! Попелюшка, вазон, швачка, комп'ютер, кухар, продавець, Дюймовочка, муляр, автобус, садівник, прибиральник, машина, перукар).

Молодці! А тепер попрацюємо пальцями. По черзі і якомога швидше перебирайте пальці рук, з'єднуючи в кільце з великим пальцем послідовно вказівний, середній і т.д. вправа виконується в прямому (від вказівного пальця до мізинця) і у зворотному (від мізинця до вказівного пальця) порядку. На початку вправа виконується кожною рукою окремо, потім разом. При цьому із зусиллям натискайте на пальці. Потім кінчиком великого пальця сильно натисніть на основу кожного пальця із зовнішньої і внутрішньої сторони.

Тепер попрацюємо повіками.

I, нарешті - помасажуйте мочки вух, потім усю вушну раковину, і розітріть вуха руками.

З якою метою ми виконували всі ці вправи? (Готували руки до письма, тренували зір, слух)

Перевірка домашнього завдання.

Вправа «Снігова куля».

Інструкція: Учитель промовляє речення, яке закінчується певним словом або поняттям. Завдання учнів полягає в тому, щоб до останнього слова дібрати фразу, яка б починалася з цього слова та закінчувалась іншим словом, над яким будуть працювати інші учні.

Ми живемо в прекрасній країні – Україні.

Україна – це незалежна держава.

Держава має такі ознаки: територія, населення, мова, валюта, армія, норма права, символи.

Символами України є герб – тризуб, прапор – синьо-жовтий стяг, гімн – «Ще не вмерла Україна».

Україна за формою правління є республікою.

Республікою називається тому, що органи державної влади формуються за допомогою виборів.

У виборах в Україні беруть участь її громадяни.

Громадянин – це особа, яка знаходиться з державою у стійкому правовому зв'язку.

Інший вид зв'язку – це біпатрид.

Біпатрид – це особа, яка має два і більше громадянства.

Громадянства немає така особа, яка називається апатрид.

Апатрид – не є в Україні громадянином.

Громадяни України мають права.

Право – це визначена законом міра можливої поведінки особи або – це захищена і гарантована державою можливість щось робити, не порушуючи прав інших людей.

Є такі види прав: громадянські, політичні, економічні, соціальні, духовні (культурні).

II. Основний етап.

1. 1.   Тема нашого уроку - «Право на працю в Україні».

Під час уроку ми:

- ü ознайомимося з основами трудового права в Україні;
- ü опрацюємо статтю 43 Конституції України; окремі статті Кодексу законів про працю;
- ü будемо вчитися застосовувати одержані знання на практиці;
- ü шукатимемо роботу за допомогою мережі Інтернет;
- ü виконаємо багато цікавих завдань.

(Запис дати і теми уроку).

А зараз послухайте висловлювання відомих людей – французького філософа Дені Дідро: «Праця породжує мудрість і чистоту»; російського критика Миколи Олександровича Добролюбова: «Тільки праця надає нам право насолоджуватися життям». На Україні теж здавна шанували працю. Існує безліч прислів'їв і приказок про працю. Я впевнена, що ви їх знаєте. Наприклад, «Без труда нема плода», «Будеш трудиться – будеш кормиться», «Хочеш їсти калачі – не сиди на печі», «Лежачого хліба ніде нема», «Як ручки зароблять, так ніжки сходять», «Праця – мати багатства» та багато інших. (Можна запропонувати продовжити їх).

2. Коротка бесіда.

- Давайте задумаємося:

- Що потрібно людині для нормального життя?
- Де можна взяти ці названі вами речі?
- Які ви знаєте джерела заробітку.

Більшу частину життя людини займає трудова діяльність. Саме працею вона забезпечує своє існування (продукти харчування, одяг, будинок тощо). «Він працює», - так кажуть про муляра, який будує школу, про швачку, яка шие одяг, про учня, який пише контрольну, про хлопчика, який допомагає батькам поратись на городі. Хтось починає працювати з раннього дитинства. Хтось - у юнацькому віці, адже потрібно допомагати батькам. Хтось спочатку намагається отримати освіту і професію. У кожної людини свій шлях. Проте рано чи пізно всі починають працювати.

3. Формуюча частина. Вивчення нового матеріалу.

1) Право на працю в Україні. Законодавство про право на працю.

Оскільки ми живемо в правовій державі, то її основний закон – Конституція (стаття 43) гарантує нам право на працю.

Праця – це цілеспрямована діяльність людини зі створення матеріальних та духовних благ, необхідних для задоволення власних потреб і суспільства в цілому.

Право на працю – це право людини, яке виявляє її особисті можливості та здібності до праці.

- Тож безпосередньо попрацюємо з цим документом.

Робота з документами.

Опрацювати статтю 43 Конституції України і дати відповідь на запитання:

Група №1: Що включає в себе право на працю?

(Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується.)

Група №2: Які види праці в Україні заборонені?

(Забороняється використання примусової праці. Використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних роботах для їхнього здоров'я забороняється.)

Група №3: Які умови праці гарантує закон?

(Кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом. Гарантується захист від незаконного звільнення. Кожен, хто працює, має право на відпочинок.)

Кожна людина, яка реалізує своє право на працю, вступає в трудові відносини.

Трудові відносини – це відносини, які виникають між працівником і роботодавцем.

Працівник – це людина, яка виконує певну роботу, має дотримуватись відповідних правил.

Роботодавець – це людина, яка взяла на роботу працівника, має створити відповідні умови праці та виплачувати йому зарплату.

Заробітна плата – це винагорода за працю людини, яка виплачується, в основному, у грошовому виразі.

Станом на 1 січня 2013 року в Україні розмір мінімальної заробітної плати становить 1147 грн. за місяць.

Основним документом, який регулює трудові відносини є Кодекс законів про працю.

Робота з документами. Розв'язування юридичних задач.

Учні розв'язують юридичні задачі за допомогою окремих статей Кодексу законів про працю.

Група №1.

Задача.

Директор заводу – Олег Іванович прийняв на роботу Юрія на посаду маляра. Через місяць директор звільнив Юрія, звинувативши його в крадіжці фарби. Заробітну плату хлопець не отримав. Проте, свідків крадіжки не було, міліція до вирішення цієї справи не залучалася. Чи законні дії роботодавця? Які статті Закону були порушені? Назвіть працівника і роботодавця.

Стаття 43. Звільнення працівників.

Звільнення працівника, який вчинив за місцем роботи розкрадання (в тому числі дрібне) майна власника, є законним, якщо винесений вирок суду, що набрав законної сили, чи є постанова органу, до компетенції якого входить накладення адміністративного стягнення або застосування заходів громадського впливу.

Стаття 94. Заробітна плата

Заробітна плата - це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Група №2

Задача.

Ірина влаштувалася на роботу у приватну фірму «Лада» вишивальницею весільних суконь. Власниця фірми Ольга Петрівна примушувала Ірину працювати без вихідних і без перерви на обід по 10 годин на день. Вкажіть, чи законні дії роботодавця? Які статті Закону були порушені? Назвіть працівника і роботодавця.

Стаття 50. Норма тривалості робочого часу

Нормальна тривалість робочого часу працівників не може перевищувати 40 годин на тиждень (8 годин на день).

Стаття 66. Перерва для відпочинку і харчування

Працівникам надається перерва для відпочинку і харчування тривалістю не більше двох годин. Перерва не включається в робочий час. Працівники використовують час перерви на свій розсуд. На цей час вони можуть відлучатися з місця роботи.

Стаття 67. Вихідні дні

При п'ятиденному робочому тижні працівникам надаються два вихідних дні на тиждень, а при шестиденному робочому тижні - один вихідний день.

Група №3.

Задача.

Юля працювала в кафе помічником повара. Дівчина часто спізнювалася на роботу, неякісно виконувала доручення, які давала їй власниця кафе Ірина Іванівна. Одного разу Юля забула зачинити холодильник, внаслідок чого зіпсувалися продукти. Ірина Іванівна примусила дівчину відшкодувати завдані збитки. Вкажіть, чи законні дії роботодавця? Які статті Закону були порушені? Назвіть працівника і роботодавця.

Стаття 139. Обов'язки працівників

Працівники зобов'язані працювати чесно і сумлінно, своєчасно і точно виконувати розпорядження власника або уповноваженого ним органу, додержувати трудової і технологічної дисципліни, вимог нормативних актів про охорону праці, дбайливо ставитися до майна власника, з яким укладено трудовий договір.

Стаття 147. Стягнення за порушення трудової дисципліни

За порушення трудової дисципліни до працівника може бути застосовано тільки один з таких заходів стягнення:

- 1) догана;
- 2) звільнення.

Законодавством, статутами і положеннями про дисципліну можуть бути передбачені для окремих категорій працівників й інші дисциплінарні стягнення.

2) Фізхвилинка.

Рухавка «Оплески».

(Мета: дати можливість учням розім'яти м'язи та відпочити.

Інструкція: учитель кілька разів пропонує підвестися тим, хто має певне вміння чи якість, щось любить або бажає чомусь навчитися; інші учні активно аплодують тим, хто підвівся).

Увага! Почали!

Підведіться ті, хто вміє вишивати! Оплески! Дякую, сідайте.

Підведіться ті, хто любить малювати! Оплески! Дякую, сідайте.

Підведіться ті, хто вміє мурувати! Оплески! Дякую, сідайте.

Підведіться ті, хто вміє город обробляти! Оплески! Дякую, сідайте.

Підведіться ті, хто мріє гарно заробляти! Оплески! Дякую, сідайте.

3) Як знайти роботу.

Реалізуючи свої життєві плани, людина може працювати й заробляти кошти особисто, сама для себе, не залежачи від кого. Це - приватний підприємець. Людина може знайти собі роботу: влаштуватися на завод, фабрику, магазин приватного підприємця. Першим кроком працевлаштування є знайти роботу.

Вправа «Мозковий штурм»: запропонуйте шляхи пошуку роботи.

Як і де шукати роботу:

- Оголошення в ЗМІ
- Власні оголошення
- Знайомі, рідні
- Інтернет
- Пряме звернення до роботодавця
- Державна служба зайнятості

Який, на вашу думку, найнадійніший шлях пошуку роботи? Це державна служба зайнятості; служба, яка вирішує питання працевлаштування безробітних громадян України.

Безробітні - це працездатні громадяни, які з певних причин не мають роботи, зареєстровані в державній службі зайнятості, дійсно шукають роботу та здатні приступити до неї.

Вакансія - це вільне робоче місце.

Виступ учня з інформацією про державну службу зайнятості.

Державна служба зайнятості - це спеціальна служба, яка займається питанням зайнятості населення, підготовки та перепідготовки, працевлаштування та соціальної підтримки тимчасово непрацюючих громадян України.

У 1990 році уряд України прийняв рішення перетворити службу працевлаштування на Державну службу зайнятості. Її діяльність визначається Законом України «Про зайнятість населення» та «Положенням про державну службу зайнятості».

Існують державна, міська та районна служби зайнятості.

Служба має такі обов'язки :

- 1) консулює громадян, які звертаються у Службу з приводу отримання роботи;
- 2) надає допомогу громадянам у виборі необхідної праці;
- 3) організовує в разі потреби професійну підготовку та перепідготовку громадян або направляє їх до навчальних закладів;
- 4) допомагає тим громадянам, які бажають змінити професію чи місце роботи;
- 5) інформує громадян про наявність вільних робочих місць;
- 6) направляє тимчасово безробітних на оплачувані громадські роботи.

Послуги, які надає служба зайнятості, є безкоштовними.

Основною проблемою є нестача якісних робочих місць з гідними умовами та оплатою праці, особливо для молоді.

Станом на 1 лютого 2013 року кількість зареєстрованих безробітних становила 565 тис. осіб, з яких більше половини склали жінки, більш як 40% – молодь віком до 35 років, майже кожен другий зареєстрований безробітний був сільським мешканцем.

Сьогодні Україні необхідні такі робітники: слюсарі, токарі, фрезерувальники, електрогазозварники, електромонтери з ремонту та обслуговування устаткування, малярі, муляри, штукатурки тощо. Існує потреба у трактористах, водіях, продавцях, кухарях, швачках, двірниках, прибиральниках, комірниках та підсобних робітниках. Постійний попит мають медсестри, лікарі, інженери, ІТ-спеціалісти.

Із розвитком технологій особливе місце пошуку в роботі посідає Інтернет, за допомогою якого швидко можна зайти на сайти роботодавців (підприємств, установ, компаній).

Знайомство з офіційним сайтом державної служби зайнятості. (<http://www.dcz.gov.ua>), з сайтом оголошень «Від і До» (<http://vidido.ua>), з сайтом «Jobs»(<http://www.jobs.ua>), з сайтом «Jooble»(<http://jooble.com.ua>).

Практична вправа «Знайди роботу»

Учні за допомогою мережі Інтернет знаходять вакансії в Чернівецькій області, називають пропоновану заробітну плату.

Вправа «Аналіз оголошень».

Кожна група учнів отримує зразок оголошення з газет чи журналів з пропозицією працевлаштування. Завдання: за допомогою «Методу-прес» проаналізувати оголошення.

Я вважаю...(пояснюємо причину)

Тому що...(висловлюємо думку)

Наприклад...(наводимо приклад)

Отже... (формулюємо висновок).

4) Мультимедійні тести.

Запитання:

1) право людини, яке виявляє її особисті можливості та здібності до праці, це:

- право на свободу слова;
- право на працю;
- право на освіту.

2) В Україні заборонена:

- примусова праця;
- праця в селі;
- праця вагітних жінок.

3) Документ, який регулює трудові відносини, називається:

- Кримінальний кодекс;
- Кодекс законів про працю;
- Господарський кодекс.

4) Винагорода за працю людини, яка виплачується в грошовому виразі, називається:

- премія;
- заробітна плата;
- штраф.

5) Працездатні громадяни, які з певних причин не мають роботи, зареєстровані в державній службі зайнятості, дійсно шукають роботу та здатні приступити до неї, називаються

- безробітними;
- бездомними;
- сиротами.

6) Вільне робоче місце - це

- винагорода;
- вакансія;
- премія.

III. Заключний етап.

1. Підведення підсумків за допомогою методу «6 капелюхів».

Білий капелюх.

Тема нашого уроку (*Право на працю в Україні*).....

Під час уроку ми вели мову про (*права людини*)....., дізналися (*що таке право на працю, трудові відносини, хто такі працівник і роботодавець, які права мають працівники*), ознайомилися ...(*з законами, з сайтами, які допомагають у пошуку роботи*), вчилися... (*шукати роботу в Інтернеті*), виконували ...(*різні вправи: розв'язували задачі, аналізували оголошення*).

Червоний капелюх.

В якому настрої перебували на уроці учні і вчитель?

(*Учні працювали активно, настрої був хороший, інколи хвилювались, були зацікавлені*).

Чорний капелюх.

Що на уроці заважало вам працювати? (*Неуважність, відсутність дисципліни, певних знань, навчок роботи з комп'ютером*).

Що заважало працювати вчителю?

Що, на вашу думку, було зайвим на уроці?

Жовтий капелюх.

Назвіть позитивні сторони уроку.

Що було для вас цікавим?

Чого нового навчилися?

Зелений капелюх.

Придумайте можливе продовження уроку.

Для чого нам не вистачило часу?

Синій капелюх.

Що корисного для себе ви взяли з уроку?

Чому цей урок був важливий для вас?

Де ви можете використати набуті знання і вміння?

2. Оцінювання.

3. Пояснення домашнього завдання.

Опрацювати статтю 43 Конституції України.

Знайти інформацію про те, які дні 2014 року визначені державою як святкові і вихідні.

4. Релаксація.

Ми живемо з вами в нелегкий для нашої держави час. Україна, незважаючи на її багатовікову історію, є зовсім молодою незалежною країною. Якою вона буде, залежить від нас з вами. Ми є синами і дочками наших славних, мудрих, освічених пращурів українців, які своїми діяннями та вчинками дбали про державу, про свій народ, захищали рідну землю від численних ворогів; вони понад усе прагнули зробити її заможною, квітучою, культурною, духовно багатою. І ми, тобто Ви, маєте продовжити цю велику справу предків, бо від молодого покоління залежить майбутнє України та української нації.

Перегляд відео «Моя Україна»

(посилання: <http://www.youtube.com/watch?v=BBT3WyO60BQ>)

5. Приведення у порядок робочих місць.

6. Створення установки на відпочинок.